

Inpones plagiario pudorem. Marcjalis o literackiej kradzieży

Streszczenie

Powyższy tekst poświęcony jest epigramatom Marcjalisa, w których poeta odnosi się do problematyki plagiatu. Autor ten jest pierwszym uchwytnym dla nas rzymskim poetą, który niezwykle ostro zaprotestował przeciw kradzieży swych utworów. Wśród 1172 epigramatów Marcjalisa znajduje się dwanaście utworów dotyczących problematyki literackiej kradzieży (*Epigramaty* I 29, 38, 52, 53, 63, 66, 72; II 20; X 100, 102; XI 94; XII 63). Kradzież literacką wiąże Marcjalis przede wszystkim z publicznym deklamowaniem cudzych utworów jako własnych, włączaniem do utworów plagiatora fragmentów dzieł innych twórców oraz publikacją pod własnym nazwiskiem cudzych dzieł. Marcjalis po raz pierwszy i jedyny w rzymskiej literaturze posłużył się w odniesieniu do złodzieja literackiego słowem *plagiarius*, określającym przestępcę, który parał się porywaniem ludzi (I 52, 9). Epigramaty poświęcone plagiatowi należy odczytywać przede wszystkim jako protest przeciw kradzieży poetyckiej tożsamości. Autor artykułu podkreśla, że prawo rzymskie nie chroniło twórców przed plagiatem. Starożytni uznawali co prawda przywłaszczanie sobie cudzych utworów za kradzież, była to jednak jedynie metafora. Plagiat nie mieścił się w rzymskiej koncepcji *furtum* jako deliktu prawa cywilnego! Brakowało tu bowiem elementu przedmiotowego kradzieży, którym była *contrectatio rei*. Plagiatorom nie groziły w praktyce żadne sankcje prawne. Jediną przykrą dla nich konsekwencją popełnienia literackiej kradzieży mogło być zatem, jak sugeruje to Marcjalis (I 52, 9), okrycie ich wstydem dzięki nagłośnieniu tego faktu przez literackich patronów i przyjaciół poety.

Słowa kluczowe: Marcjalis, epigramat rzymski, plagiat, prawo autorskie

Inpones plagiario pudorem.

Martial on literary theft

Summary

The above paper is devoted to Martial's epigrams, in which the poet refers to the problem of plagiarism. He is probably the first known Roman epigrammatist, who protested against the theft of his works in such an incredibly strong way. Among 1172 Martial's epigrams there are twelve compositions concerning the question of literary theft (*Epigrams* I 29, 38, 52, 53, 63, 66, 72; II 20; X 100, 102; XI 94; XII 63). Martial connects the phenomenon of literary theft

principally with public declamations of someone else's works as declaimer's own, with incorporating parts of other authors' works in plagiarator's own composition, and with publishing other authors' works under plagiarator's own name. Martial was the first and only Roman poet who used the term *plagiarius*, meaning a kidnapper (I 52,9), in reference to a literary thief. Epigrams devoted to the issue of plagiarism are above all to be understood as a protest against the theft of poetic identity. The author of this paper emphasises that Roman Law did not protect authors against plagiarism. Although the ancient Romans recognized appropriating someone else's works as a theft, it was no more than a metaphor. Plagiarism was not included in a Roman concept of *furtum* as a delict, as the essential element of theft – *contrectatio rei* – was lacking here. There were no legal sanctions against plagiarators. The only unpleasant consequence of committing the literary theft could have been, as Martial suggests (I 52,9), covering plagiarators with shame by publicising this fact by poet's literary patrons and friends.

Keywords: Martial, Roman epigram, plagiarism, copyright law

Inpones plagiario pudorem.

Марциал о литературной краже

Резюме

Вышеуказанный текст посвящен эпиграммам Марциала, в которых поэт относится к проблематике плагиата. Этот автор является первым уловимым для нас римским поэтом, который чрезвычайно остро запротестовал против кражи своих произведений. Среди 1172 эпиграмм Марциала есть двенадцать произведений, касающихся проблематики литературной кражи (*Эпиграммы* I 29, 38, 52, 53, 63, 66, 72; II 20; X 100, 102; XI 94; XII 63). Марциал связывает литературную кражу прежде всего с общественной декламацией чужих произведений как собственных, включением в произведения плагиатора фрагментов дел других авторов и публикацией под собственной фамилией чужих дел. Марциал впервые в римской литературе использовал в отношении к литературному вору слово *plagiarius*, определяющим преступника, который похищал людей (I 52, 9). Эпиграммы посвященные плагиату необходимо читать прежде всего как протест против поэтической кражи личности. Автор статьи подчеркивает, что римское право не предохраняло авторов от плагиата. Древние признавали присвоение чужих дел кражей, однако это была только метафора. Плагиат не укладывался в римской концепции *furtum* как деликт гражданского права! Не хватало здесь предметного элемента кражи, которым была *contrectatio rei*.

Плагиаторам в практике не угрожали никакие юридические санкции. Единственным неприятным для них наследствием совершения литературной кражи могло быть, как это указывает Марциал (I 52, 9), разглашение этого факта литературными авторитетами и друзьями авторов.

Ключевые слова: Марциал, римская эпиграмма, плагиат, авторские права.